

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

ОСНОВИ МІЖНАРОДНОЇ МАКРОЕКОНОМІКИ
методичні вказівки до вивчення дисципліни
для здобувачів вищої освіти за спеціальністю
292 “Міжнародні економічні відносини”

КРОПИВНИЦЬКИЙ — 2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

ОСНОВИ МІЖНАРОДНОЇ МАКРОЕКОНОМІКИ
методичні вказівки до вивчення дисципліни
для здобувачів вищої освіти за спеціальністю
292 “Міжнародні економічні відносини”

Затверджено на засіданні
кафедри міжнародних економічних
відносин
Протокол № 1 від 17.08.2022 р.

КРОПИВНИЦЬКИЙ — 2022

Основи міжнародної макроекономіки : метод. рек. до вивч. дисц. для здобувачів вищ. освіти за спец. 292 «Міжнародні економічні відносини» / [уклад. Т. В. Решитько, О. М. Соколовська] ; М-во освіти і науки України, Центральноукраїн. нац. техн. ун-т. – Кропивницький : ЦНТУ, 2022. – 36 с.

Відповідальний за випуск: Насипайко Д.С., к.е.н., доцент.

Рецензент: Сухомлин М.О., к.е.н., доцент.

ВСТУП

Навчальна дисципліна основи міжнародної макроекономіки є складовою частиною освітньо - професійної програми „Міжнародні економічні відносини”, освітній ступінь – бакалавр.

Основи міжнародної макроекономіки є складовою фундаментальних економічних дисциплін: економічної теорії, мікро-, макроекономіки та виступає проміжною ланкою між спеціалізованими курсами таких дисциплін як: міжнародна економіка, міжнародний маркетинг, міжнародний менеджмент, міжнародні економічні відносини тощо.

Основи міжнародної макроекономіки суттєво поширюють предмет аналізу теорії міжнародної економіки, здійснюють його на рівні взаємодії відкритих національних економік та світового господарства в цілому.

Провідне місце в міжнародній макроекономіці посідають:

- дослідження феномену сучасної міжнародної валютно-фінансової системи;
- вивчення проблем щодо валютного курсу та механізму його утворення, стану платіжного балансу, які визначають місце національних економік у світогосподарських зв'язках;
- аналіз міжнародних фінансових ринків, торгівлі конкретними фінансовими інструментами – валютою, кредитами, цінними паперами;
- функціонування відкритої національної економіки та світового господарства в цілому.

Цей курс доповнює вивчення фундаментальних економічних дисциплін і пов'язує їх з потребами практики.

Мета викладання дисципліни полягає у формуванні в майбутніх бакалаврів системи фундаментальних фахових знань про механізм функціонування світової економіки на підставі сучасних макроекономічних теорій, обґрунтованих світовою і національною наукою та досвідом міжнародної макроекономічної практики.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: основні поняття і категорії міжнародної макроекономіки, макроекономічні показники; аналізувати середовище міжнародних валютно-фінансових і кредитних відносин; знати проблеми функціонування світової валютної системи, світового фінансового і валютного ринків, методології міжнародних розрахунків; процеси вивозу капіталу, порядок інвестування капіталу в акції та боргові зобов'язання міжнародного кредиту та міжнародної заборгованості; системи оподаткування в галузі міжнародних відносин, їх роль в регулюванні внутрішнього ринку, залучення іноземних інвестицій; складові платіжного балансу країни та вплив валютного курсу на регулювання платіжного балансу, основні напрями глобалізації та її виміри, загальні риси та специфіку міжнародного оподаткування, основні міжнародні інституції;

вміти: оперувати основними поняттями і категоріями міжнародної макроекономіки; розраховувати макроекономічні показники розвитку економіки, які визначають зовнішнє середовище діяльності господарських суб'єктів; використовувати теоретичні знання для розуміння функціонування грошово-кредитних систем у світі; аналізувати діяльність фінансових установ в інших країнах; характеризувати і розраховувати фінансові ресурси; вибирати варіант дій щодо фінансових ситуацій; оптимізувати фінансові видатки, платежі; адаптувати здобуті знання до умов діяльності конкретного підприємства, організації, установи; давати оцінку і прогнозувати можливі наслідки макроекономічної політики країн світу, класифікувати статті платіжного балансу та визначати його сальдо, застосовувати правові документи у сфері міжнародного оподаткування.

Результати навчання даної дисципліни деталізують такі **програмні результати навчання:**

1. Демонструвати знання та навички у сфері міжнародної макроекономіки та ефективно використовувати в науково-практичній діяльності (курскових та магістерській роботах, написанні тез та статей, підготовці наукових доповідей, есе, аналітичних записок).

2. Демонструвати неординарні підходи у розв'язанні макроекономічних проблем та креативно мислити на основі логічних аргументів та перевірених фактів в умовах обмеженості ресурсів.

3. Систематизувати й упорядковувати інформацію щодо макроекономічних показників країн світу та формулювати узгоджені та виважені висновки щодо стратегії розвитку країн світу.

4. Систематизувати та ідентифікувати глобальні проблеми світової економіки та національних господарств, а також формулювати висновки і розробляти рекомендації з метою розв'язання практичних завдань з урахуванням крос-культурних особливостей різних країн.

5. Аналізувати нормативно-правові документи, оцінювати аналітичні звіти та довідкові матеріали міжнародних інституцій задля розробки пропозицій щодо формування макроекономічної політики.

6. Досліджувати та аналізувати моделі розвитку національних економік та обґрунтовувати заходи досягнення їх стратегічних цілей в умовах трансформації світогосподарських відносин.

7. Визначати геоекономічні стратегії країн та їх регіональні економічні пріоритети з урахуванням національних економічних інтересів та безпекової компоненти міжнародних економічних відносин.

1. Перелік тем вивчення дисципліни “Основи міжнародної макроекономіки”

Тема 1. Макроекономіка відкритої економіки: міжнародний та національний рівень.

Тема 2. Макроекономічні показники.

Тема 3. Міжнародні розрахунки та платіжний баланс.

Тема 4. Заборгованість у системі міжнародних економічних відносин.

Тема 5. Еволюція світової валютної системи.

Тема 6. Світовий фінансовий ринок і його структура.

Тема 7. Валютні ринки і валютні операції.

Тема 8. Міжнародний кредитний ринок та технології кредитування.

Тема 9. Особливості функціонування євrorинку.

Тема 10. Ринок міжнародних інвестицій.

Тема 11. Фінансова діяльність транснаціональних корпорацій.

Тема 12. Міжнародне оподаткування та офшорні центри світу.

2. Зміст дисципліни “Основи міжнародної макроекономіки” за темами

Тема 1. Макроекономіка відкритої економіки: міжнародний та національний рівень.

1. Макроекономіка з позиції країни та з позиції країн світу. Характерні риси відкритої і закритої економіки.
2. Економічні агенти: національні економіки, світове господарство, підприємство, уряди, світові рентні відносини.
3. Макроекономічний кругообіг.
4. Сектори економіки. Система національних рахунків.

Макроекономіка – наука про механізм функціонування та розвитку національної економіки, насамперед про умови формування загальної рівноваги, наслідки її порушення та засоби підтримання.

Завдання макроекономічної науки :

- пояснити як функціонує економіка як ціле; розкрити зміст об'єктивних законів її функціонування, певних закономірностей, що виявляються за конкретних умов та тенденцій змін.

- сформулювати оціночні судження (визначити, що мало б бути) та рекомендації щодо правил доцільної (ефективної) поведінки в конкретних економічних умовах для урядів окремих країн, міжнародних інтеграційних об'єднань, окремих груп економічних суб'єктів тощо.

Міжнародна економіка складається з міжнародної мікроекономіки та міжнародної макроекономіки.

Міжнародна мікроекономіка займається вивченням міждержавного руху товарів та факторів їх виробництва. *Міжнародна макроекономіка* суттєво поширює предмет аналізу теорії міжнародної економіки, здійснює його на рівні взаємодії відкритих національних економік та світового господарства в цілому.

Міжнародна економіка як сукупність національних господарств і як невід'ємна складова економіки в цілому, як правило, ділиться на чотири сектори: реальний, бюджетний, грошовий (монетарний) та зовнішній.

Суб'єктами макроекономічного аналізу виступають: сектор домашніх господарств; підприємницький сектор; державний сектор; сектор закордон.

Система національних рахунків (СНР) являє собою сукупність міжнародно визнаних правил обліку економічної діяльності, які відображають всі основні макроекономічні зв'язки, в тому числі і взаємодію національної та міжнародної економіки. СНР є орієнтиром для більшості країн світу при складанні макроекономічної звітності, аналізі поточної економічної ситуації та розробленні прогнозів економічного розвитку.

Основою обліку в СНР є інституційна одиниця, яка виступає економічним агентом при здійсненні економічних операцій. Інакше кажучи, інституційна одиниця - це економічний агент, що володіє товарами і активами, має економічні зобов'язання і від свого імені здійснює операції з іншими агентами.

В рамках СНР розрізняють два основних типи інституційних одиниць - фізичні особи (домашнє господарство) і юридичні особи (підприємства). Юридичні особи в свою чергу поділяються на ті, що займаються виробництвом, та урядові установи. Всі інституційні одиниці в рамках СНР об'єднані в п'ять груп, які представляють основні сектори економічної діяльності: нефінансові корпорації, неприбуткові інститути, урядові установи, фінансові корпорації, домогосподарства і неприбуткові інститути, урядові установи. Рахунки в рамках СНР можуть відображати потоки і запаси. В рамках СНР складаються макроекономічні рахунки, які умовно можна поділити на три групи: поточні рахунки, накопичувальні рахунки, балансові рахунки.

Економічні операції поділяються на внутрішні, якщо вони здійснюються між інституційними одиницями всередині однієї країни, і міжнародні, якщо вони здійснюються між інституційними одиницями кількох країн.

Для зручності інституційні одиниці поділяються на резидентів та нерезидентів. Резиденти - це всі інституційні одиниці, що постійно перебувають на території даної країни, незалежно від їх громадянства чи належності капіталу. Нерезиденти - всі інституційні одиниці, що постійно перебувають на території іноземних держав, навіть якщо вони є філіалами інституційних одиниць даної країни.

Всі сектори економічної діяльності взаємозв'язані.

При вивченні теми студенти повинні ознайомитися із сутністю таких понять: характерні риси відкритої та закритої економіки; економічні агенти: національної економіки, світове господарство, підприємство, уряди, світові рентні відносини; сектори економіки: реальний, бюджетний, монетарний, зовнішній; макроекономічна статистика і макроекономічна політика; макроекономічні показники в системі національних рахунків.

Самостійна робота

1. Фундаментальні поняття міжнародної макроекономіки.

Література

1. Міжнародна економіка: навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів / Г. Е. Гронтковська, О. І. Ряба, А. М. Венцурик, О. І. Красновська. - Київ : Центр учбової літератури, 2014. - 384 с.
2. Антофій Н. М. Міжнародна економіка: навч. посібник / Н. М. Антофій, О. В. Булюк, С. В. Фомішін ; за ред. С. В. Фомішина. – Херсон : Олді-плюс, 2013. – 352 с.
3. Міжнародна економіка: навчальний посібник / С. В. Фомішин, А. В. Рибчук, А. П. Румянцев, П. В. Гудзь. – Львів. : Новий Світ-2000, 2011. – 446 с. 11
4. Міжнародна макроекономіка: навч. посібник / Ю. Г. Козак, Ю. М. Пахомов, Н. С. Логвінова та ін.; за ред. Ю. Г. Козака, Ю. М. Пахомова, Н. С. Логвінової.- вид. 3-тє, перероб. та доп. – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 400 с.
5. Миценко І.В., Стежко Н.В. Міжнародна економіка: навчальний посібник. - Кіровоград: КНТУ. Поліграф – Сервіс, 2013. - 640 с.

Тема 2. Макроекономічні показники в системі національних рахунків

1. Система національних рахунків, її основні методологічні принципи.
2. Методика обчислення ВВП за виробничим методом, за витратами та за доходами.
3. Чистий внутрішній продукт і національний дохід.
4. Особистий дохід та дохід кінцевого використання.

Семінарське заняття

Система національних рахунків (СНР) – це система взаємопов'язаних статистичних показників, які відображають найважливіші аспекти економічної діяльності країни щодо виробництва і споживання продукції, розподілу й перерозподілу доходів та формування національного багатства. СНР – це міжнародний стандарт оцінки основних економічних показників країни.

Основними показниками національних рахунків є валовий внутрішній продукт, валовий національний продукт, чистий внутрішній продукт, національний дохід, особистий дохід та дохід кінцевого використання.

Номінальний ВВП – це загальний обсяг виробництва, який обчислюється в поточних ринкових цінах, тобто в цінах, які склалися на момент його розрахунку (на даний момент). На його величину впливає динаміка обсягу виробництва та динаміка рівня цін.

Реальний ВВП – це загальний обсяг виробництва, який обчислюється в постійних цінах, тобто в цінах року, який приймається за базовий. Він точніше показує динаміку фізичного обсягу виготовленого продукту тому, що не враховує зміну рівня цін. На величину реального ВВП впливає лише зміна обсягів виробництва.

Під час вивчення теми, студенти повинні ознайомитися із сутністю таких понять: вимірювання національного обсягу виробництва та доходу; реальний і номінальний ВВП та ВВП, дефлятор ВВП; додана вартість, проміжне споживання, кінцеве споживання, чистий експорт, чистий факторний дохід, чисті трансферти; споживання та інвестиції, споживання та заощадження.

Самостійна робота

1. Розрахунок та аналіз ВВП в країнах «золотого мільярду».
2. Розрахунок та аналіз ВВП в Польщі.
3. Розрахунок та аналіз ВВП в Україні.
4. Програмування реального ВВП у короткостроковій та довгостроковій перспективі (різні країни світу).

Тести для самоперевірки знань

1. До методологічних принципів СНР відноситься таке положення:

- а) ринкова економіка є стабільною системою;
- б) видатки на виробництво ВВП = доходу від його реалізації;
- в) продуктивною є діяльність, яка виробляє матеріальні блага;
- г) продуктивною є праця, яку застосовують в умовах ринку.

2. Доходи громадянина України, який працює вахтовим методом у компанії „Тюмень –нафта”, є частиною:

- а) ВВП України та ВВП Росії;
- б) ВВП України та ВВП Росії;
- в) ВВП України та ВВП Росії;
- г) ВВП України та ВВП Росії;

3. Із перелічених величин до складу ВВП за методом доходів входить:

- а) змішаний дохід.
- б) чисті неприбуткові податки;
- в) рента;
- г) всі відповіді правильні.

4. При обчисленні ВВП подвійний рахунок виникає тоді, коли підсумовують:

- а) додану вартість, створену на всіх стадіях виробництва товарів і послуг;
- б) вартість кінцевих і проміжних товарів і послуг;
- в) вартість лише кінцевих товарів і послуг;
- г) вартість приросту запасів у даному році;
- д) державні закупівлі товарів і послуг.

5. Заробітна плата враховується при розрахунку:

- а) ВВП за методом доходів;
- б) ВВП за методом витрат;
- в) чистого експорту;
- г) чистих субсидій державним підприємствам;
- д) всі відповіді невірні.

6. Державні трансфертні платежі – це:

- а) виплати уряду домогосподарствам, які не обумовлені участю в процесі виробництва;
- б) частина національного доходу;
- в) видатки уряду на наймання в державний сектор працівників;
- г) правильні відповіді містять пункти а і в.

7. Для визначення величини національного доходу, необхідно:

- а) відняти від величини ВВП суму зносу основних фондів;

б) відняти від величини ВВП суму амортизаційних відрахувань за рік і суму чистих непрямих податків;

в) додати до ВВП суму прибутків, отриманих громадянами даної країни за кордоном.

8. Номінальний ВВП вимірюється:

а) в експортних цінах;

б) в ринкових поточних цінах;

в) в базових (незмінних) цінах;

г) в цінах попереднього періоду;

д) у світових цінах.

9. Із перелічених величин елементом особистого доходу є:

а) чисті відсотки;

б) заощадження;

в) соціальні трансферти зовнішні;

г) рента;

д) всі відповіді правильні.

10. Яке твердження щодо індексу споживчих цін та дефлятора ВВП правильне:

а) ІСЦ вимірює загальний рівень цін, а дефлятор ВВП – обсяг національного виробництва;

б) дефлятор ВВП враховує ціни імпортованих товарів і послуг, а ІСЦ ніколи їх не враховує;

в) ІСЦ показує зміни рівня цін у базовому році, а дефлятор ВВП – у поточному;

г) ІСЦ обчислюють на підставі постійних ваг, а дефлятор ВВП – змінних;

д) всі відповіді невірні.

Література

1. Анисимов А. А. Макроекономіка. Теорія, практика, безпека: учеб. посібник для студентів вузів, навчаючись по економічним спеціальностям / А. А. Анисимов, Н. В. Артемьев, О. Б. Тихонова; под ред. Е. Н. Барикаева. – М.: ЮНИТИДАНА, 2010. – 599 с.

2. Баженова Ю. В. Застосування динамічних стохастичних моделей загальної рівноваги для аналізу макроекономічної політики / Ю. В. Баженова // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 7. – С. 261-266.

3. Бурда М., Виплош Ч. Макроекономіка: Європ. контекст / Пер. з англ. – К.: Основи, 1998. – 682 с.

4. Дзюбик С. Д. Основи економічної теорії: навч. посібник / С. Д. Дзюбик, О. С. Ривак. – 3-тє вид., перероб. і допов. – Київ: Знання, 2014. – 423 с.

5. Кузнецова Л. Фактори макроекономічної нестабільності та їх вплив на складові сукупної пропозиції / Л. Кузнецова, Т. Шинкоренко // Економіст. – 2012. – № 12. – С. 11-16.

6. Семюелсон Пол А., Нордгауз Вільям Д. Макроекономіка / Пер. з англ. – К. «Основи», 1995. – 544 с.

Тема 3. Міжнародні розрахунки та платіжний баланс

1. Міжнародні розрахунки та їх організаційні засади.

2. Валютний кліринг.

3. Ризики при міжнародних розрахунках і методи їх мінімізації.

4. Платіжний баланс та стан його рівноваги.

5. Фактори, що впливають на стан платіжного балансу.

6. Процес регулювання платіжного балансу.

Міжнародні розрахунки — це система механізмів реалізації грошових вимог та зобов'язань, що виникають між різними суб'єктами у сфері міжнародних економічних відносин.

Еволюція міжнародних розрахунків відображає розвиток міжнародних відносин,

валютних систем, фінансових ринків, у тому числі ринку фінансових послуг. Необхідність міжнародних розрахунків обумовлена міжнародною торгівлею, вивозом капіталу, міграційними процесами тощо. Міжнародні розрахунки є об'єктом державного регулювання. Держава впливає на систему розрахунків, оскільки нерідко сама бере в них участь; законодавчо регламентує, періодично вводячи певні валютні обмеження, створюючи органи валютного контролю тощо; впливає на розрахунки через систему міжнародних організацій.

Міжнародні розрахунки здійснюються переважно у безготівковій формі шляхом відповідного запису на банківських рахунках в уповноважених банках. Вони безпосередньо зв'язані з обміном валют.

Суб'єкти міжнародних розрахунків: імпортери; експортери; банки, кредитні установи; держава; міжнародні організації; фізичні особи.

Валютний кліринг - угода між двома урядами двох і більше країн про обов'язковий взаємний залік міжнародних вимог і зобов'язань.

Платіжний баланс (balance of payments) - це:

- балансовий рахунок міжнародних операцій як вартісне вираження всього комплексу світо - господарських зв'язків країни у формі співвідношення надходжень та платежів;
- агреговане віддзеркалення економічних відносин країни з рештою країн світу протягом певного періоду;

- статистичний звіт, де у систематичному вигляді наводяться сумарні дані про зовнішньоекономічні операції цієї країни з іншими країнами світу за певний проміжок часу.

Платіжний баланс будь-якої країни підлягає процесу безперервного коригування.

Під час вивчення теми, студенти повинні ознайомитися із сутністю таких понять: міжнародні розрахунки; організаційні засади міжнародних розрахунків; державне регулювання міжнародних розрахунків, їх уніфікація; форми міжнародних розрахунків; розрахунки векселями; розрахунки чеками, інкасо, документарний акредитив, банківський переказ, система відкритих рахунків, дорожні (туристичні) чеки, єврочеки, розрахунки з використанням кредитних карток, розрахунки на компенсаційній основі; фінансові умови зовнішньоторговельних угод; валюта ціни (угоди, контракту) та валюта платежу; види платежу; засоби платежу; захисні застереження; договірні гарантії у міжнародних розрахунках, система балансів міжнародних розрахунків; платіжний баланс і його структура; баланс поточних операцій; торговий баланс; баланс послуг; баланс некомерційних операцій; баланс руху капіталів та кредитів; державне регулювання платіжного балансу; формування балансів міжнародних розрахунків в Україні.

Самостійна робота

1. Еволюція платіжного балансу.
2. Виникнення та розвиток балансів міжнародних розрахунків.
3. Складання платіжного балансу за методикою МВФ.
4. Концепції формування платіжних балансів та балансування сальдо платіжного балансу.
5. Динаміка сальдо міжнародних розрахунків в Україні та її вплив на фінансово-економічний стан країни.
6. Діагностика платіжного балансу в Україні.
7. Діагностика платіжного балансу в Німеччині.
8. Діагностика платіжного балансу в Китаї.
9. Діагностика платіжного балансу в США.
10. Діагностика платіжного балансу в Англії.

Література

1. Міжнародна економіка: навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів / Г. Е. Гронтковська, О. І. Ряба, А. М. Венцурик, О. І. Красновська. - Київ : Центр учбової літератури, 2014. - 384 с.

2. Антофій Н. М. Міжнародна економіка: навч. посібник / Н. М. Антофій, О. В. Булюк, С. В. Фомішін ; за ред. С. В. Фомішина. – Херсон : Олді-плюс, 2013. – 352 с.

3. Міжнародна економіка: навчальний посібник / С. В. Фомішин, А. В. Рибчук, А. П. Румянцев, П. В. Гудзь. – Львів. : Новий Світ-2000, 2011. – 446 с. 11

4. Міжнародна макроекономіка: навч. посібник / Ю. Г. Козак, Ю. М. Пахомов, Н. С. Логвінова та ін.; за ред. Ю. Г. Козака, Ю. М. Пахомова, Н. С. Логвінової.- вид. 3-тє, перероб. та доп. – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 400 с.

Тема 4. Заборгованість у системі міжнародних економічних відносин.

1. Криза світової заборгованості.
2. Геополітика світового боргу.
3. Боргові стратегії країн.
4. Показники зовнішнього боргу.
5. Роль міжнародних фінансових організацій у регулюванні зовнішнього боргу.
6. Шляхи реструктуризації боргових зобов'язань.

Семінарське заняття

На початку 70-х років було закладено підґрунтя для формування системи міжнародної заборгованості. Відправними її точками можна вважати крах Бреттон-Вудської валютної системи в 1971 р. і перший нафтовий шок в 1973 р.

Боргова криза - це наслідки проблем короткострокової ліквідності та свідчення необхідності подовження (продлонгації) строків погашення.

Заборгованість у системі міжнародних фінансів передусім потрібно розглядати з політичного погляду, а лише потім з економічного та гуманного.

Регіональні лідери - це держави, що потенційно можуть впливати на свій регіон.

Геостратегічні країни - високорозвинені країни, політика яких спрямована на поширення впливу за межами власних кордонів.

Геополітичні центри - це держави чи регіони, що мають важливе стратегічне місцезнаходження та володіють відповідними ресурсами, але вимушені захищатись від зазіхань геостратегічних країн, які прагнуть до перерозподілу цінностей.

Під борговою стратегією розуміють систему врегулювання боргових проблем країн, що мають труднощі в обслуговуванні боргових зобов'язань за зовнішніми запозиченнями і відновлення їх платоспроможності.

Зовнішній борг - це частина державного боргу, яка підлягає сплаті у валюті, іншій ніж гривня і визначається на певну дату як різниця між сумою державних зовнішніх запозичень (прийняття зобов'язань) та сумою платежів з погашення державного зовнішнього боргу станом на певну дату, у тому числі операції на цю дату. Розглядають зовнішній борг і як суму фінансових зобов'язань країни перед іноземними кредиторами.

З початку 80-х років у процес вирішення кризи заборгованості залучаються міжнародні фінансові інститути. Роль МВФ та МБРР у цьому процесі змінилась.

МВФ забезпечує фінансовими ресурсами боржників, що перебувають у тяжкому становищі, функціонує як банальна каса взаємодопомоги, має право випускати спеціальні облігації та Генеральну угоду про позичання.

Група Всесвітнього банку створює додаткові фонди для своїх позичальників, веде переговори з іншими кредиторами, створює консультативні групи.

Дві неформальні організації - Паризький та Лондонський клуби - займаються реорганізацією офіційних та комерційних боргів.

Реструктуризація боргу - одна з форм реорганізації умов боргу, у процесі якої боржники та кредитори домовляються про відстрочення виплат заборгованостей за основною сумою кредиту та за процентами, сплата яких повинна настати у певний час та про новий графік таких платежів.

Основними шляхами конвертації проблемних боргових зобов'язань є: списання боргу, викуп боргу, сек'юритизація, конверсія боргу.

При вивченні теми, студентам необхідно знати сутність понять: зовнішня заборгованість, проблема зовнішнього боргу, зовнішня заборгованість країн, що розвиваються; зовнішня заборгованість країн з розвинутою економікою; склад зовнішнього боргу; класифікація зовнішніх боргових зобов'язань; показники рівня зовнішнього боргу, аналіз стану зовнішньої заборгованості; показник міжнародної валютної ліквідності (МВЛ); структуру МВЛ; офіційні золотовалютні резерви, резервна позиція в МВФ, розрахунки в СДР і євро; функції МВЛ; механізм реструктуризації зовнішнього боргу; Паризький клуб офіційних кредиторів; Лондонський клуб приватних кредиторів; план Брейлі.

Самостійна робота

1. Запровадження стабілізаційної програми МВФ як умова реструктуризації боргу.
2. Сучасна міжнародна практика врегулювання зовнішніх боргів.
3. Фактори впливу на формування зовнішній державний борг (різні країни світу).

Література

1. Анисимов А. А. Макроекономіка. Теорія, практика, безпека: учеб. посібник для студентів вузів, навчаючись по економічним спеціальностям / А. А. Анисимов, Н. В. Артемьев, О. Б. Тихонова; под ред. Е. Н. Барикаева. – М.: ЮНИТИДАНА, 2010. – 599 с.
2. Міжнародна економіка: навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів / Г. Е. Гронтковська, О. І. Ряба, А. М. Венцурик, О. І. Красновська. - Київ : Центр учбової літератури, 2014. - 384 с.
3. Антофій Н. М. Міжнародна економіка: навч. посібник / Н. М. Антофій, О. В. Булюк, С. В. Фомішин ; за ред. С. В. Фомішина. – Херсон: Олді-плюс, 2013. – 352 с.
4. Міжнародна економіка: навчальний посібник / С. В. Фомішин, А. В. Рибчук, А. П. Румянцев, П. В. Гудзь. – Львів. : Новий Світ-2000, 2011. – 446 с. 11
5. Міжнародна макроекономіка: навч. посібник / Ю. Г. Козак, Ю. М. Пахомов, Н. С. Логвінова та ін.; за ред. Ю. Г. Козака, Ю. М. Пахомова, Н. С. Логвінової.- вид. 3-тє, перероб. та доп. – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 400 с.

Тема 5. Еволюція світової валютної системи

1. Світова валютна система та її елементи.
2. Еволюція світової валютної системи. Система золотого стандарту.
3. Поняття та види криз світової валютної системи.
4. Валютні блоки та зони.

Світова валютна система - це форма організації та регулювання валютних відносин, які закріплені в міжнародних угодах та обслуговують міжнародний рух товарів і факторів виробництва.

Світова валютна система виникла в середині XIX. ст. одночасно з розвитком міжнародних економічних відносин.

Світовими називаються гроші, які обслуговують економічні, політичні та культурні міжнародні відносини.

Світова валютна система сьогодні базується на кількох національних валютах провідних країн світу та міжнародних валютних одиницях (євро та СПЗ) і представляє собою сукупність механізмів і правил, що забезпечують зв'язки між національними та регіональними валютними системами.

Криза світової валютної системи - загострення валютних суперечностей, різке порушення її функціонування, що проявляється у невідповідності структурних принципів організації світового валютного механізму зміненим умовам виробництва.

Види валютних криз:

Локальні валютні кризи - уражають окремі країни чи групу країн навіть в умовах відносно стабільності світової валютної системи.

Циклічні валютні кризи є проявом економічних криз.

Спеціальні валютні кризи викликані іншими факторами: криза платіжного балансу, надзвичайні обставини тощо.

Валютний блок - це угруповання країн, залежних в економічному, валютному і фінансовому аспектах від держави, що керує ним та диктує йому єдину політику у сфері міжнародних економічних відносин та використовує їх як привілейований ринок збуту, джерело дешевої сировини, вигідну сферу вкладень капіталу.

При вивченні теми, студентам необхідно знати сутність понять: валютні системи, їх види, складові валютних систем, валюта, валютні цінності, конвертованість грошей, паритет валют, його форми, покупна спроможність грошей, ціна (курс) валюти, рівноважна ціна валюти, кон'юнктурні та структурні чинники, що обумовлюють коливання валютних курсів; національні валютні системи, еволюція валютних систем; біметалізм; Латинський монетний союз; монометалізм; Золотий пул; Бреттон-Вудська валютна система; Ямайська валютна система; Європейська валютна система.

Самостійна робота

1. Інфляція та валютний курс.
2. Міжнародні рахункові грошові одиниці (МРГО), їх призначення та види.
3. СДР (SDR, Special Drawing Rights спеціальні права запозичення). Євро.
4. Валютні резерви. Стабілізаційні валютні фонди.
5. Система подвійної ціни золота.
6. Ринкова система визначення ціни золота.
7. Перспективи створення регіональної валютної системи.

Тести для самоперевірки знань

1. Яка із світових валютних систем притримувалася принципу золотодевізного стандарту, основою якого було золото та дві резервні валюти – долар США та фунт стерлінгів:

- а) Паризька
- б) Бреттон-Вудська
- в) Генуезька
- г) Ямайська
- д) Європейська

2. Національна валюта провідних країн світу, яка накопичується центральними банками інших країн як резерв коштів для міжнародних розрахунків, називається:

- а) національною валютою
- б) валютним кошиком
- в) резервною валютою
- г) фіксованою валютою
- д) конвертованою валютою

3. МВФ як орган міжнародного валютного регулювання було створено в період:

- а) Ямайської валютної системи
- б) Паризької валютної системи
- в) Бреттон-Вудської валютної системи
- г) Генуезької валютної системи
- д) Європейської валютної системи

4. Нестабільність платіжного балансу як фактора, який впливає на валютний курс, призводить до:

- а) зниження валютного курсу національної валюти
- б) стрибкоподібних змін попиту і пропозиції на відповідні валюти

- в) збільшення валютного курсу національної валюти
- г) зниження валютного курсу іноземної валюти
- д) збільшення валютного курсу іноземної валюти

5. Валютні кризи бувають:

- а) локальні, циклічні, спеціальні
- б) місцеві, регіональні
- в) циклічні, нециклічні
- г) міжнародні, національні
- д) спеціальні, міжнародні, місцеві

6. Яка з названих валютних систем є регіональною, а не світовою валютною системою:

- а) Генуезька
- б) Європейська
- в) Ямайська
- г) Паризька
- д) вірна відповідь відсутня

7. Першою валютною системою вважається:

- а) Генуезька
- б) Європейська
- в) Ямайська
- г) Паризька
- д) вірна відповідь відсутня

8. За якої валютної системи було введено стандарт СДР:

- а) Генуезька
- б) Європейська
- в) Ямайська
- г) Паризька
- д) вірна відповідь відсутня

9. Основні елементи національної валютної системи:

- а) визначаються загальноприйнятими в міжнародній практиці стандартами
- б) не регламентуються взагалі
- в) регламентуються міжнародними законодавчо-нормативними актами
- г) регламентуються законодавчо-нормативними актами МВФ
- д) визначаються національним законодавством

10. Міжнародна фінансова система – це:

- а) сукупність фінансових ринків та фінансових інститутів (установ), що функціонують у правовому й податковому середовищі міжнародного бізнесу
- б) рух капіталу, пов'язаний з міжнародною інвестиційною діяльністю
- в) обмін валютними цінностями між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності
- г) сукупність операцій на світовому валютному ринку
- д) сукупність операцій на світовому ринку деривативів.

Література

1. Міжнародна економіка: навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів / Г. Е. Гронтковська, О. І. Ряба, А. М. Венцурик, О. І. Красновська. - Київ : Центр учбової літератури, 2014. - 384 с.
2. Антофій Н. М. Міжнародна економіка: навч. посібник / Н. М. Антофій, О. В. Булюк, С. В. Фомішін ; за ред. С. В. Фомішина. – Херсон: Олді-плюс, 2013. – 352 с.
3. Міжнародна макроекономіка: навч. посібник / Ю. Г. Козак, Ю. М. Пахомов, Н. С. Логвінова та ін.; за ред. Ю. Г. Козака, Ю. М. Пахомова, Н. С. Логвінової.- вид. 3-тє, перероб. та доп. – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 400 с.

4. Миценко І.В., Стежко Н.В. Міжнародна економіка: навчальний посібник. - Кіровоград: КНТУ. Поліграф – Сервіс, 2013. - 640 с.

5. Патика Н. І. Міжнародні валютно-кредитні відносини: навч. посібник : рек. МОНУ / Н. І. Патика. – Київ. : Знання, 2012. – 566 с.

Тема 6. Світовий фінансовий ринок і його структура

1. Світовий фінансовий ринок. Особливості функціонування та структура міжнародного фінансового ринку

2. Учасники міжнародного фінансового ринку

3. Міжнародні фінансові центри. Стадії розвитку міжнародних фінансових центрів. Основні елементи та умови існування міжнародного фінансового центру

4. Офшорні банківські (фінансові) центри, їх види та основні типи

5. Значення золота у валютній сфері. Ринки золота

Семінарське заняття

Світовий фінансовий ринок виник на основі інтеграційних процесів між національними фінансовими ринками приблизно в середині 60-х років ХХ ст.

Основою становлення світового фінансового ринку стали: розвиток міжнародного поділу праці; інтернаціоналізація суспільного виробництва; концентрація і централізація фінансового капіталу.

З функціонального погляду, *світовий фінансовий ринок* - це система ринкових відносин, у якій об'єктом операцій виступає грошовий капітал і яка забезпечує акумуляцію та перерозподіл світових фінансових потоків, створюючи умови для безперервності та рентабельності виробництва.

З інституційного погляду, *світовий фінансовий ринок* - це сукупність банків, спеціалізованих фінансово-кредитних установ, фондових бірж, через які здійснюється рух світових фінансових потоків та які є посередниками перерозподілу фінансових активів між кредиторами і позичальниками, продавцями та покупцями фінансових ресурсів.

Світовий фінансовий ринок складається з національних ринків країн і з міжнародного фінансового ринку.

Міжнародний фінансовий ринок нині є глобальною системою акумулювання вільних фінансових ресурсів та надання їх позичальникам із різних країн на принципах ринкової конкуренції.

Головне призначення міжнародного фінансового ринку полягає в забезпеченні перерозподілу між країнами акумульованих вільних фінансових ресурсів для сталого економічного розвитку світового господарства й одержання від цих операцій певного доходу.

Головною функцією міжнародного фінансового ринку є забезпечення міжнародної ліквідності, тобто можливості швидко залучати достатню кількість фінансових засобів у різних формах на вигідних умовах на наднаціональному рівні.

Учасники міжнародного фінансового ринку з інституційного погляду - це сукупність кредитно-фінансових установ, через які здійснюється рух позичкового капіталу у сфері міжнародних економічних відносин.

Сьогодні світовий фінансовий ринок ще визначають як величезні міжнародні фінансові центри, що мобілізують і перерозподіляють у всьому світі значні обсяги фінансових ресурсів.

Міжнародний фінансовий центр - це місце зосередження банків, спеціалізованих кредитно-фінансових інституцій, що здійснюють міжнародні валютні, кредитні, фінансові операції, операції з цінними паперами та золотом.

Міжнародні фінансові центри, де кредитні установи здійснюють операції в основному з нерезидентами і в іноземній для даної країни валюті, дістали назву фінансових центрів „офшор” (off-shor).

Офшорний банківський (фінансовий) центр - фінансовий центр, де можна проводити

операції, що не підпадають під національне регулювання і не вважаються складовою економіки.

Сумарна вартість активів міжнародного офшорного ринку складала на початок ХХІ ст. приблизно 6 трлн дол. У середньому 30 % ВВП офшорних фінансових центрів припадає на фінансові послуги.

Незважаючи на юридичну демонетизацію золота, воно продовжує відігравати важливу роль у міжнародних валютно-кредитних відносинах і виконувати важливу роль у валютній сфері надзвичайних світових грошей.

Ринки золота - це спеціальні центри торгівлі золотом, де здійснюється його регулярна купівля-продаж за ринковими цінами з метою промислово - побутового споживання; приватної тезаврації; інвестицій; страхування ризику; спекуляції; придбання необхідної валюти для міжнародних розрахунків.

У світі функціонує понад 50 ринків золота. Провідне місце належить ринкам золота у Лондоні та Цюріху. Сьогодні великими держателями золота є США, ФРН, Швейцарія, Франція, Італія, Бельгія, Нідерланди.

Під час вивчення теми, студентам необхідно знати сутність понять: світовий фінансовий ринок; організаційні засади світового фінансового ринку; міжнародні потоки фінансових ресурсів; фінансові центри; офшорні зони; структура світового фінансового ринку; валютний ринок.

Самостійна робота

1. Спеціалізація окремих фінансових центрів на певних видах фінансових операцій.
2. Особливості фінансових відносин в офшорних зонах.
3. Україна на міжнародному ринку капіталів.

Запитання для самоперевірки знань

1. З функціонального погляду світовий фінансовий ринок - це ...
2. З інституційного погляду, світовий фінансовий ринок – це ...
3. Хеджери – це ...
4. Спекулянти – це ...
5. Трейдери - це ...
6. Арбітражери - це ...
7. Грошовий ринок – це ...
8. Обліковий ринок - це ...
9. Міжбанківський ринок – це ...
10. Валютний ринок – це ...
11. Фондовий ринок – це ...
12. Єврооблігації – це ...
13. Акції - це ...
14. Євроноти –це ...
15. Єврокомерційні папери – це ...
16. Форвардний контракт – це ...
17. Ф'ючерсний контракт – це ...
18. Своп – це ...
19. Опціон – це ...
20. Варант – це ...

Література

1. Дорошенко І. Саморегуляція глобальних фінансових ринків - механізм встановлення ринкової рівноваги чи джерело нестабільності та макроекономічних ризиків / І. Дорошенко // Банківська справа. – 2009. – № 1 (85). – С. 14-26.

2. Міжнародна макроекономіка: навч. посібник / Ю. Г. Козак, Ю. М. Пахомов, Н. С. Логвінова та ін.; за ред. Ю. Г. Козака, Ю. М. Пахомова, Н. С. Логвінової.- вид. 3-тє, перероб. та доп. – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 400 с.

3. Міжнародні фінанси: навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів / І. І. Д'яконова, М. І. Макаренко, Ф. О. Журавка, О. М. Сазонець ; за ред. М. І. Макаренка, І. І. Д'яконової. – Київ : Центр учбової літератури, 2013. – 548 с.

4. Міжнародні фінанси: навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів / Ю. Г. Козак, Н. С. Логвінова, В. В. Ковалевський та ін. ; за ред. Ю. Г. Козака, Н. С. Логвінової, В. В. Ковалевського.- 3-тє вид., перероб. та доп. – Київ : Центр учбової літератури, 2007. – 640 с.

5. Миценко І.В., Стежко Н.В. Міжнародна економіка: навчальний посібник. - Кіровоград: КНТУ. Поліграф – Сервіс. 2013. - 640 с.

6. Патика Н. І. Міжнародні валютно-кредитні відносини: навч. посібник : рек. МОНУ / Н. І. Патика. – Київ.: Знання, 2012. – 566 с.

Тема 7. Валютні ринки та валютні операції

1. Поняття валютного ринку, його функції та структура
2. Поняття та класифікація валютних операцій
3. Інструменти валютного ринку
4. Спот-ринок та строковий валютний ринок
5. Форвардні валютні ринки
6. Ф'ючерсні валютні операції та валютні опціони
7. Валютні операції своп та арбітражні валютні операції

Семінарське заняття

Валютний ринок у широкому розумінні - це сфера економічних відносин, які проявляються в здійсненні операцій з купівлі - продажу іноземної валюти та розміщення тимчасово вільних валютних коштів та операцій з інвестування валютного капіталу. На валютному ринку відбувається узгодження інтересів продавців та покупців валютних коштів.

Основний товар валютного ринку - будь-яка фінансова вимога, визначена в іноземній валюті.

Суб'єкти валютного ринку: державні установи (переважно центральні банки та казначейства); юридичні та фізичні особи; комерційні банківські установи; валютні біржі та валютні відділи товарних і фондових бірж.

Валютний ринок складається з багатьох національних валютних ринків, які об'єднані у світову систему. Ця система дозволяє банку в будь-якому валютному центрі здійснювати угоди на такій основі:

I рівень: Роздрібна торгівля. II рівень: Оптова міжбанківська торгівля. III рівень: Міжнародна торгівля.

Валютні операції - це контракти агентів валютного ринку щодо купівлі - продажу та надання позик в іноземній валюті на певних умовах, у певний момент часу.

Валютна операція у широкому розумінні - це конкретна форма прояву валютних відносин у народногосподарській практиці, у вузькому розумінні - операції, зв'язані з переходом права власності на валютні цінності, використанням валютних цінностей як засобу платежу в міжнародному обороті, увезенням, вивезенням, переказуванням на територію країни та за її межі валютних цінностей.

Учасниками валютного ринку є банки, валютні біржі, брокерські фірми, зовнішньоторговельні та виробничі компанії, міжнародні валютно-кредитні та фінансові організації, фонди, приватні особи. Зазначимо, що операції на валютному ринку здійснюються здебільшого комерційними банками — основними посередниками на світовому валютному ринку.

Валютний курс - ключовий параметр валютного ринку. Відбувається процес обміну

валют за певними пропорціями. Ці пропорції визначаються залежно від валютного (обмінного) курсу - специфічної ціни, що визначає співвідношення грошової одиниці однієї країни до грошової одиниці іншої країни.

Валютні операції поділяються на групи: валютні операції спот; форвардні валютні операції.

Валютна операція спот - операція, у процесі якої дві сторони обмінюються двома різними валютами за погодженим обмінним курсом з розрахунком через два робочі дні.

Ринок зазначених угод називають спотовим ринком, відповідно називається і валютний курс. Світовий ринок спот за різними оцінками становить 70 - 80% усього валютного ринку і є визначальним для решти валютного середовища.

Строкова валютна операція - це операція, зв'язана з поставкою валюти на термін більше ніж три дні з дня її укладення. На валютному ринку строкових операцій розрізняють: ринок форвардних угод; ринок угод «своп»; ринок ф'ючерсних контрактів; ринок опціонів.

Серед учасників строкового валютного ринку слід розрізняти хеджкерів, спекулянтів (позиційних та скалперів), арбітражерів і трейдерів.

Форвардний ринок - це ринок, де котируються форвардні курси й укладаються угоди (контракти). Форвардна угода є угодою між банком та іншою стороною (банк, клієнт тощо) обміняти одну валюту на іншу у визначений день у майбутньому за курсом, зафіксованим під час укладення угоди. Дата розрахунків має назву „дата постачання”, а курс, за яким відбудеться обмін - „форвардний”.

Форвард „аутрайт” - валютна операція, що укладається сьогодні для купівлі однієї валюти за іншу за погодженим курсом з постачанням на певну дату в майбутньому.

Форвардна угода „аутрайт” - це угода між двома сторонами про обмін двома різними валютами за курсом, погодженим сьогодні, з постачанням у визначену майбутню дату.

Валютні ф'ючерси - це форвардні операції із стандартними розмірами і термінами, які торгуються на офіційних біржах. Ф'ючерсний контракт є зобов'язанням купити або продати одну валюту проти іншої за узгодженим обмінним курсом в певний день у майбутньому.

Валютними ф'ючерсами торгують такі біржі, як товарна біржа (CME) Чикаго, Міжнародна грошова біржа Сінгапура (SIMEX) і Термінова фінансова біржа в Парижі (MATIF).

Фінансовий ф'ючерс - це закріплена контрактом домовленість продати або купити певний стандартизований товар за попередньо узгодженою ціною на певну конкретну дату в майбутньому. Товаром можуть бути цінні папери, валюта, сільськогосподарські товари, базові сировинні матеріали.

Валютний ф'ючерс - це стандартизований за обсягом, ціною та датою виконання контракт купівлі (продажу) валюти за курсом, визначеним під час укладення угоди, і розрахунками на дату в майбутньому

Валютний опціонний контракт - це угода, що дає власникові право, але не зобов'язує його купити або продати певну кількість валюти за погодженою ціною, у визначений момент в майбутньому.

Валютний своп - угода, що припускає одночасну купівлю і продаж або продаж і купівлю певної кількості однієї валюти за іншу з двома датами валютування.

Валютний своп - один з найбільш поширених інструментів валютного ринку; їх частка в обороті істотно вища від частки як угод спот, так і форвардів „аутрайт”.

Валютний своп проводиться як єдина угода з єдиним контрагентом. Однак з метою обчислення прибутків і збитків у бухгалтерському обліку своп застосовується як дві самостійні, але взаємозалежні угоди, кожна з яких відповідає певній стороні (або „нозі”) свопа.

Ідея арбітражу полягає у використанні взаємозв'язку цін різних фінансових інструментів, наприклад процентних ставок за депозитами грошового ринку, спот-курсів валют, процентних ставок за валютними депозитами і форвардними курсами (в основі яких лежать диференціали процентних ставок).

Арбітражні операції можуть проводитися в тих випадках, коли в цінах на одні й ті самі або взаємозв'язані фінансові інструменти виникає різниця.

Самостійна робота

1. Валютна позиція банку, її типи та оцінка.
2. Котирування валют. Види котировок. Крос-курс.
3. Валютна біржа. Валютні опціони.
4. Прогнозування валютного курсу на основі світових валют (євро, долар, японська єна, швейцарський франк, британський фунт стерлінгів).
5. Валютна політика України.
6. Розвиток валютного регулювання в Україні.
7. Становлення національного валютного ринку в Україні.
8. Міжнародні ринки золота.

Завдання для самоперевірки знань

Дайте визначення наступним термінам:

1. Світова валютна система це - ...
2. Валюта - це...
3. Національна валюта – це ...
4. Іноземна валюта – це ...
5. Резервна валюта – це ...
6. Валютне котирування - це ...
7. Пряме котирування - це...
8. Непряме котирування - це...
9. Крос - котирування - це...
10. Спот курс - це ...
11. Форвардний курс - це ...
12. Реальний валютний курс - це ...
13. Фіксований валютний курс - це ...
14. Плаваючий курс – це ...
15. Конвертованість валюти - це...

Задача 1.

Припустимо, що існує система золотого стандарту. Долар США має фіксований золотий вміст при ціні 20, 67 дол. за одну унцію, а британський фунт ст. – 4, 25 ф. ст. за одну унцію золота. Який буде обмінний курс долару за фунт стерлінгів?

Задача 2.

Припустимо, що розмір резервів усіх країн світу становить близько 947 млрд. СДР (1 дол. США = 1,45 СДР). Розрахуйте розмір резервів у доларах.

Література

1. Боринець С. Я. Міжнародні валютно-фінансові відносини : підручник / С. Я. Боринець. – вид 5-те, переробл. і допов. – К.: Знання, 2008. – 582 с.
2. Міжнародна макроекономіка: навч. посібник / Ю. Г. Козак, Ю. М. Пахомов, Н. С. Логвінова та ін.; за ред. Ю. Г. Козака, Ю. М. Пахомова, Н. С. Логвінової.- вид. 3-тє, перероб. та доп. – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 400 с.
3. Міжнародні фінанси: навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів / І. І. Д'яконова, М. І. Макаренко, Ф. О. Журавка, О. М. Сазонець; за ред. М. І. Макаренка, І. І. Д'яконової. – Київ: Центр учбової літератури, 2013. – 548 с.
4. Міжнародні фінанси: навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів / Ю. Г. Козак, Н. С. Логвінова, В. В. Ковалевський та ін.; за ред. Ю. Г. Козака, Н. С. Логвінової, В. В. Ковалевського.- 3-тє вид., перероб. та доп. – Київ: Центр учбової літератури, 2007. – 640 с.
5. Миценко І.В., Стежко Н.В. Міжнародна економіка: навчальний посібник. - Кіровоград: КНТУ. Поліграф – Сервіс. 2013. - 640 с.
6. Патика Н. І. Міжнародні валютно-кредитні відносини: навч. посібник: рек. МОНУ / Н. І. Патика. – Київ.: Знання, 2012. – 566 с.

Тема 8. Міжнародний кредитний ринок та технології кредитування.

1. Міжнародний кредитний ринок та його структура.
2. Міжнародний кредит: поняття, принципи, функції та форми.
3. Ризики в міжнародному кредитуванні.
4. Міжнародний лізинг.
5. Факторинг.
6. Форфейтинг.
7. Сек'юритизація міжнародних кредитів.

Семінарське заняття

Міжнародний кредитний ринок - це сфера ринкових фінансових відносин, де здійснюється рух позичкового капіталу між суб'єктами названого ринку згідно прийнятих принципів кредитування. У структурі міжнародного кредитного ринку можна виділити міжнародний ринок боргових цінних паперів та міжнародний ринок банківських кредитів і його особливий сегмент - євроринок.

Міжнародний кредит - рух позичкового капіталу у сфері міжнародних економічних відносин, пов'язаний з наданням валютних і товарних ресурсів на умовах повернення, терміновості та сплати процентів.

Джерела міжнародного кредиту: грошові накопичення держави; грошові заощадження особистого сектору; частина капіталів (грошова форма) підприємств, тимчасово вивільнена в процесі кругообігу.

Лізингова операція - це довгострокова оренда матеріальних цінностей, придбаних лізингодавцем для орендаря для їх виробничого використання за умови збереження права власності на них за лізингодавцем на весь строк угоди. Іншими словами, це специфічна форма фінансування вкладень в основні фонди за посередництва спеціалізованої (лізингової) компанії, яка купує майно для третіх осіб та віддає це майно в довгострокову оренду.

Основні елементи лізингової операції: об'єкт, сторони лізингової угоди, її строк, лізингові платежі та послуги з лізингу. *Суб'єкти* лізингової операції бувають прямі: лізингові фірми або компанії, виробничі, торгові, транспортні підприємства та населення, постачальники об'єкта угоди (виробничі та торгові компанії) та непрямі: комерційні банки, інвестиційні банки, страхові і брокерські компанії, інші посередницькі фірми.

Міжнародний лізинг - договір лізингу, що здійснюється суб'єктами лізингу, які перебувають під юрисдикцією різних держав, або в разі, якщо майно чи платежі перетинають державні кордони (ст. 4 Закону України «Про лізинг» від 16 грудня 1997 р.). Розрізняють прямий експортний міжнародний лізинг, прямий імпортний та транзитний (непрямий).

Факторинг (від англ. «factor» - агент, посередник) - одна з нетрадиційних банківських послуг, що з'явилася в банківській практиці в 50-х роках.

Факторингова операція - комісійно-посередницька операція передачі клієнтом банку права на стягнення боргів (без права зворотної вимоги до клієнта).

Суб'єкти факторингових операцій - це банк, факторингова компанія - спеціалізовані установи, які скуповують рахунки-фактури у своїх клієнтів; клієнти-кредитори, постачальники товару, виконавці робіт, промислові та торгові фірми, які уклали угоди з банком чи факторинговою компанією; позичальники-покупці товарів та послуг.

Форфейтингова операція - купівля експортних вимог форфейтиром (банком або спеціалізованою фінансовою компанією) з виключенням права регресу (зворотної операції) на експортера (форфейтиста) у разі несплати.

Форфейтинг (від франц. „forfait” - відмова від прав) - це купівля боргу, вираженого у зворотному документі (переказний або простий вексель) у кредитора на незворотній основі.

Форфейтингові інструменти: вексель; інші цінні папери.

Форфейтинг застосовується у фінансових операціях для швидкої реалізації довгострокових фінансових зобов'язань, в експортних операціях - для сприяння надходження

готівки експортеру, який надав кредит зарубіжному покупцю.

Сек'юритизація - сучасна тенденція на міжнародному ринку банківських кредитів. Це переважання на ринку позикових капіталів емісії цінних паперів над банківськими кредитами (іноземними і синдікованими єврокредитами), оскільки останні є менш привабливими для представників промислово-розвинених країн. У сукупному чистому обсязі ресурсів, що надходять у країни, які розвиваються, сьогодні переважають прямі іноземні інвестиції та іноземні портфельні інвестиції. Таким чином, сек'юритизація - це заміщення традиційних форм банківського кредиту випуском цінних паперів.

Самостійна робота

1. Україна на міжнародному кредитному ринку.
2. Кредити МВФ для України.
3. Форми регулювання міжнародного кредиту на міжурядовому та наддержавному рівнях.
4. Міжнародна аудиторська перевірка.

Завдання для самоперевірки знань

Дайте визначення наступним термінам:

1. Джерелами міжнародного кредиту є- ...
2. Міжнародний кредит – це ...
3. Фінансовий кредит – це ...
4. Товарний кредит – це ...
5. Валютний кредит – це ...
6. Єврокредит – це...
7. Факторинг – це ...
8. Форфейтинг – це ...
9. Лізинг – це ...
10. Сек'юритизація – це ...

Література

1. Вовчак О. Кредит у системі макроекономічної рівноваги / О. Вовчак, М. Могильницька, М. Хмелярчук // Вісник Національного банку України. – 2011. – № 2 (180), лютий. – С.28-33.
2. Міжнародна макроекономіка: навч. посібник / Ю. Г. Козак, Ю. М. Пахомов, Н. С. Логвінова та ін.; за ред. Ю. Г. Козака, Ю. М. Пахомова, Н. С. Логвінової.- вид. 3-тє, перероб. та доп. – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 400 с.
3. Міжнародні фінанси: навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів / І. І. Д'яконова, М. І. Макаренко, Ф. О. Журавка, О. М. Сазонець; за ред. М. І. Макаренка, І. І. Д'яконової. – Київ: Центр учбової літератури, 2013. – 548 с.
4. Міжнародні фінанси: навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів / Ю. Г. Козак, Н. С. Логвінова, В. В. Ковалевський та ін.; за ред. Ю. Г. Козака, Н. С. Логвінової, В. В. Ковалевського.- 3-тє вид., перероб. та доп. – Київ: Центр учбової літератури, 2007. – 640 с.
5. Миценко І.В., Стежко Н.В. Міжнародна економіка: навчальний посібник. - Кіровоград: КНТУ. Поліграф – Сервіс. 2013. - 640 с.
6. Патица Н. І. Міжнародні валютно-кредитні відносини: навч. посібник: рек. МОНУ / Н. І. Патица. – Київ.: Знання, 2012. – 566 с.

Тема 9. Особливості функціонування Євроринку

1. Євроринок. Євровалюта. Ринок євровалют та його специфічні характеристики.
2. Євровалютне кредитування. Синдіковані кредити та процедура організації синдікованої позики.
3. Міжнародний ринок боргових цінних паперів та його інструменти.
4. Ринок деривативів.

Семінарське заняття

В основі виникнення євrorинку лежить ідея використання валют у міжнародному масштабі.

Євроринок - це частина світового ринку валют та позикових капіталів, на якому операції здійснюються у євровалютах.

Євровалюта - це валюта, що розміщується в іноземних банках, розташованих за межами країни - емітента даної валюти.

Операція, в результаті якої надходить євровалюта, є банківським депозитом. До євровалюти відносять також кошти, які банк позичає своїм клієнтам у валюті, що відрізняється від валюти країни місцезнаходження даного банку.

Банки, що реєструють у своєму балансі операції з євровалютою, називають євробанками.

Ринок євровалют здатний вільно надавати державам кредити у десять разів більші за розміром, ніж ті, що вони сподіваються отримати у фінансових та валютних міжурядових організацій. До того ж, останні надають кредити на більш жорстких умовах.

Ринок євровалют став у повному розумінні наднаціональним ринком, на який не поширюється юрисдикція національних органів валютного регулювання жодної з країн. Свої функції контролю деякі з них обмежували лише вимогою надання інформації від національних банків про операції, що проводяться на даному ринку.

Єврокредит - це міжнародна позика грошової суми. Проте він має особливі риси, що роблять його одночасно надзвичайно цікавим та складним.

Єврокредит є точною відповідністю євродепозиту: на міжнародному ринку капіталів банки збирають грошові кошти у вигляді депозитів та використовують їх у формі кредитів. Інакше кажучи, євродепозит відповідає ресурсам банків, тоді як єврокредит стосується їх використання.

Однією з особливостей єврокредиту є те, що фінансові інститути, які надають позики, об'єднані в пули або синдикати і з позичальниками їх пов'язують детально розроблені правові відносини. Так, усі єврокредити набувають синдикованої форми. Саме під назвою «міжнародні синдиковані кредити» єврокредити реєструються та аналізуються деякими міжнародними організаціями.

На світовому ринку облігацій обертаються два види цінних паперів: іноземні облігації та єврооблігації. Іноземна облігація - це цінний папір, що випущений нерезидентом у національному фінансовому центрі та в національній валюті. Емісія іноземних облігацій регламентується законодавством з цінних паперів країни-емітента, але на практиці їх обіг значною мірою відповідає принципам євrorинків.

З 70-х років ХХ ст. почав активно розвиватися ринок єврооблігацій - облігацій у євровалюті. Єврооблігація - це борговий цінний папір на пред'явника, що випускається позичальником (як правило, в іноземній валюті) для отримання довгострокової позики на євrorинку. Дохід за єврооблігацією сплачується один раз на рік, а погашення відбувається наприкінці терміну одночасним платежем або протягом певного терміну із фонду погашення євродоларів.

Майже за 50 років свого існування, євроринок створив фінансові інструменти, що сприяють не тільки ефективному розміщенню та мобілізації фінансових ресурсів, але дозволяють управляти ризиками та здійснювати спекулятивні операції.

Дериватив (derivative instrument) - це інструмент (контракт), вартість якого базується на зміні ціни фінансового інструменту, що лежить в його основі (актив, індекс тощо). Таким чином, один інструмент є похідним від іншого.

Строкові угоди - це операції купівлі - продажу валютних та фінансових ресурсів, в рамках яких платіж (поставка визначеної суми у конкретних грошових одиницях) здійснюється в обов'язковому порядку через установлений проміжок часу (зазвичай від одного тижня до півроку).

Строкові угоди дозволяють їх учасникам фіксувати до терміну виконання угоди курс

іноземної валюти, що склався на дату підписання останньої.

Ф'ючерсний контракт (futures contract) - це зобов'язання купити або продати визначену кількість фінансових інструментів або товару за узгодженою сторонами угоди ціною на строковій біржі.

Форвардний контракт (forward contract) - це угода купівлі - продажу товару, іноземної валюти або фінансового інструменту з поставкою та розрахунком у майбутньому.

Опціон (option) - це різновид строкової угоди, яка надає його власнику право (не зобов'язує, як форвард чи ф'ючерс) купити (Call Option) або продати (Put Option) товар, валюту чи фінансовий інструмент протягом певного терміну часу за обумовленою ціною в обмін на сплату визначеної суми (маржі, премії). Опціон не є обов'язковим для виконання.

Більшість опціонів використовується для хеджування і спекуляції та рідко виконуються. Опціон ще називають умовною строковою угодою або угодою з премією.

Значні можливості для управління валютними та відсотковими ризиками відкривають страхувальнику багаторівневі строкові угоди, що поєднують негайні поставки валюти. Це операції своп (Swap), що являють собою повний або частковий обмін заборгованістю.

Самостійна робота

1. Види і структура процентних ставок по єврокредитах: прайм-райт, ЛБОР та інших.

Література

1. Міжнародна макроекономіка: навч. посібник / Ю. Г. Козак, Ю. М. Пахомов, Н. С. Логвінова та ін.; за ред. Ю. Г. Козака, Ю. М. Пахомова, Н. С. Логвінової.- вид. 3-тє, перероб. та доп. – Київ: Центр учбової літератури, 2012. – 400 с.

2. Міжнародні фінанси: навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів / І. І. Д'яконова, М. І. Макаренко, Ф. О. Журавка, О. М. Сазонець; за ред. М. І. Макаренка, І. І. Д'яконової. – Київ: Центр учбової літератури, 2013. – 548 с.

3. Міжнародні фінанси: навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів / Ю. Г. Козак, Н. С. Логвінова, В. В. Ковалевський та ін.; за ред. Ю. Г. Козака, Н. С. Логвінової, В. В. Ковалевського.- 3-тє вид., перероб. та доп. – Київ: Центр учбової літератури, 2007. – 640 с.

4. Миценко І.В., Стежко Н.В. Міжнародна економіка: навчальний посібник. - Кіровоград: КНТУ. Поліграф – Сервіс. 2013. - 640 с.

Тема 10. Ринок міжнародних інвестицій

1. Міжнародні інвестиції та перешкоди для іноземних інвестицій.
2. Основні ринки акцій та капіталізація ринку.
3. Фондова біржа та форми її організації.
4. Основні ринки облігацій.
5. Міжнародна диверсифікація портфелів.
6. Оцінювання інвестицій та управління ними.

Семінарське заняття

У широкому значенні *міжнародні інвестиції* - це інвестиції, реалізація яких передбачає взаємодію учасників, що належать до різних держав світу.

Згідно з цими ознаками міжнародні інвестиції набувають різних форм існування.

Міжнародні прямі інвестиції - це вкладення капіталу резидентом однієї країни у підприємство-резидент іншої країни з метою набуття довгострокового економічного інтересу та отримання підприємницького прибутку (доходу) в країні інвестування, що забезпечує контроль інвестора над об'єктом інвестування.

Міжнародні портфельні інвестиції - це вкладення капіталу в іноземні пайові чи боргові цінні папери з метою отримання доходу без права реального контролю над об'єктом інвестування. Основою міжнародних портфельних інвестицій є здебільшого приватний підприємницький капітал.

До складу інших інвестицій входять торговельні кредити, банківські позики, лізинг, придбання валюти та розміщення грошових коштів на депозитах.

При здійсненні міжнародного інвестування може виникнути ряд об'єктивних перешкод та труднощів. Це психологічні перешкоди, інформаційні труднощі, юридичні труднощі.

Однією з найважливіших класифікацій ринків цінних паперів є їх поділ на розвинені ринки (developed markets) та ринки, що формуються (emerging markets). За цією ознакою фондові ринки групуються відповідно до: рівня економічного розвитку країни, яку вони обслуговують; розміру доходів, що в них генеруються; ступеня зрілості фінансового сектору країни в цілому; ступеня зрілості самого фондового ринку.

Основними критеріями належності ринку конкретної країни до розвинених чи ринків, що формуються є: показник насиченості господарського обороту цінними паперами; рівень волатильності ринку цінних паперів даної країни; рівень ринкового ризику (кредитного, валютного, законодавчого, ризику ліквідності тощо);

В основі класифікації Міжнародної фінансової корпорації (International Finance Corporation), що входить до групи Світового банку, лежить критерій рівня розвитку ринку акцій. Так, до групи ринків, що формуються, потрапило 77 країн світу, а до групи розвинених ринків — 24.

Капіталізація ринку - це сукупна курсова вартість усіх емітованих акцій компаній, що мають регулярне котирування. Цей показник відображає ринкову вартість усіх компаній, що входять до лістингу фондових бірж

Фондова біржа - це організований ринок цінних паперів, на якому власники фондових цінностей здійснюють угоди купівлі-продажу через членів біржі, що виступають як посередники. Найстарішою фондовою біржею є Амстердамська, яка розпочала своє існування у 1611 р.

За принципом організації (ролі держави у створенні бірж) виділяють три типи бірж: публічно-правові (державні біржі); приватно-правові (приватні біржі); змішані біржі.

Міжнародний ринок облігацій являє собою сукупність національних ринків облігацій та ринку єврооблігацій. Існує також ринок глобальних облігацій.

На національних ринках обертаються: внутрішні (національні) облігації (domestic bonds) та іноземні облігації (foreign bonds).

Близько 80 - 90 % міжнародних облігацій припадає на єврооблігації.

Типова єврооблігація - це борговий цінний папір на пред'явника у форм ісертифіката з фіксованою процентною ставкою, за яким дохід сплачується один раз на рік. Погашення єврооблігації відбувається наприкінці терміну одночасним платежем або протягом певного терміну із фонду погашення.

Єврооблігації (eurobonds) випускаються у валюті, що зазвичай є іноземною для емітента. Розміщуються вони через міжнародний синдикат андеррайтерів серед зарубіжних інвесторів, для яких валюта емісії єврооблігацій також, як правило, є іноземною.

Найвищим ступенем розвитку міжнародного ринку облігацій є випуск глобальних та паралельних облігацій. До глобальних облігацій (global bonds) відносять довго- та середньострокові облігації, що розміщуються одночасно на ринку єврооблігацій та на одному або кількох національних ринках.

Паралельні облігації (parallel bonds) - це облігації одного випуску, що розміщуються одночасно в кількох країнах у валютах цих країн.

У широкому значенні термін „міжнародні облігації” (international bonds) включає як довгострокові боргові інструменти (власне облігації — bonds), так і середньострокові боргові інструменти (ноти — notes). Основна різниця між ними полягає здебільшого у назві та способі виплати доходу:

Портфель цінних паперів - це сукупність цінних паперів, що належать одній фізичній або юридичній особі та виступає цілісним об'єктом управління.

Головна мета формування портфеля цінних паперів полягає у досягненні найбільш оптимальної комбінації ризику та доходу інвестора.

Головним принципом портфельного інвестування є диверсифікація вкладень. Інвестору не слід вкладати всі кошти в якісь одні цінні папери, яким би вигідним не здавалося це вкладення.

Для збереження інвестиційних якостей та рівня доходу, що відповідають інтересам власника, потрібно управляти ризиком сформованого портфеля. Залежно від методів та технічних можливостей, що використовуються при управлінні, розрізняють активну та пасивну модель управління портфелем. Активна модель управління передбачає ретельне відстеження та негайне придбання тих цінних паперів, що відповідають цілям портфеля, а пасивна модель управління - створення диверсифікованих портфелів із заздалегідь визначеним на довгострокову перспективу рівнем ризику.

Самостійна робота

1. Україна на міжнародному ринку цінних паперів.
2. Українська цінова політика в міжнародній торгівлі.
3. Зарубіжні інвестиції в економіку України.

Запитання для самоперевірки знань

Дайте визначення наступним термінам:

1. Міжнародні інвестиції – це ...
2. Міжнародні прямі інвестиції – це ...
3. Міжнародні портфельні інвестиції – це ...
4. До складу інших інвестицій входять- ...
5. Капіталізація ринку - це ...
6. Фондова біржа – це ...
7. Міжнародний ринок облігацій – це ...
8. Типова єврооблігація – це ...
9. У широкому значенні термін „міжнародні облігації” (international bonds) включає - ...
10. Портфель цінних паперів – це ...

Література

1. Козак Д. А. Макроекономічне регулювання фінансовою стійкістю банківських установ / Д. А. Козак // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 12. – С. 215-220.
2. Міжнародна макроекономіка: навч. посібник / Ю. Г. Козак, Ю. М. Пахомов, Н. С. Логвінова та ін.; за ред. Ю. Г. Козака, Ю. М. Пахомова, Н. С. Логвінової.- вид. 3-тє, перероб. та доп. – Київ: Центр учбової літератури, 2012. – 400 с.
3. Міжнародні фінанси: навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів / І. І. Д'яконова, М. І. Макаренко, Ф. О. Журавка, О. М. Сазонець; за ред. М. І. Макаренка, І. І. Д'яконової. – Київ: Центр учбової літератури, 2013. – 548 с.
4. Міжнародні фінанси: навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів / Ю. Г. Козак, Н. С. Логвінова, В. В. Ковалевський та ін.; за ред. Ю. Г. Козака, Н. С. Логвінової, В. В. Ковалевського.- 3-тє вид., перероб. та доп. – Київ: Центр учбової літератури, 2007. – 640 с.
5. Миценко І.В., Стежко Н.В. Міжнародна економіка: навчальний посібник. - Кіровоград: КНТУ. Поліграф – Сервіс. 2013. - 640 с.

Тема 11. Фінансова діяльність транснаціональних корпорацій

1. ТНК, їх фінанси і фінансова політика.
2. Прямє зарубіжне інвестування ТНК та його мотивація.
3. Декомпозиція ризику ТНК.
4. Зарубіжні підрозділи ТНК та їх взаємовідносини з головною фірмою.
5. Фінансові зв'язки системи ТНК та управління грошовими переказами.
6. Контроль та регулювання міжнародних грошових операцій, стратегії та механізми підвищення їх ефективності.

Семінарське заняття

Згідно з визначенням Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР), *транснаціональна корпорація* - це група компаній приватної, державної або змішаної форм власності, що розташована в різних країнах, при цьому одна чи більше з цих компаній може суттєво впливати на діяльність інших, особливо у сфері обміну знаннями і ресурсами, а в основі такого управління - механізм прийняття рішень, який дає змогу здійснювати узгоджену політику і загальну стратегію, розподіляючи ресурси, технології та відповідальність для досягнення результату - отримання прибутку.

Важливою складовою світової фінансової системи є фінанси транснаціональних корпорацій. Розрізняють фінанси та фінансову політику ТНК.

Фінанси ТНК - це система грошових відносин, що виникають у процесі господарської діяльності і необхідних для формування і використання капіталу, доходів і грошових фондів. Наголос у сучасних фінансах ТНК робиться на пошуки шляхів ефективного використання ресурсів та на інвестування коштів в активи чи проекти, що приносять високі доходи за найменшого ризику.

Здійснення фінансово-кредитної діяльності у міжнародних масштабах передбачає наявність у структурі ТНК банківського об'єднання, що має розгалужену систему філій і відділень.

Пряме зарубіжне інвестування - це один із кількох методів, що використовують комерційні підприємства для отримання прибутку на іноземних ринках, передбачає комплексну діяльність, що включає такі чотири напрями: переказування капіталу у формі кредитів між прямим інвестором і його підрозділами; контролююче інвестування; джерело коштів операцій за кордоном; баланс руху платежів.

Мотиви здійснення прямих зарубіжних інвестицій можна пояснити: по-перше недосконалістю ринку та роллю уряду на ринку; по-друге інтерналізацією та електричною теорією; по-третє, теорією портфеля.

Інвестиційна діяльність ТНК за кордоном пов'язана з великим ризиком і невизначеністю. Прибуток - це винагорода за ризик. Декомпозиція ризику - це елементи ризику діяльності ТНК, що стосуються певного середовища.

Для здійснення успішної стратегії глобальних операцій ТНК створюють відповідну організаційну структуру, яка включає головну компанію та національні і зарубіжні підконтрольні підрозділи.

Головна компанія - холдингова та (або) оперативна компанія.

Холдингова компанія - це компанія, що є власницею контрольного пакета акцій дочірніх товариств ТНК. Оперативна компанія - компанія, що здійснює загально стратегічне керівництво, фінансове, бухгалтерське планування, наукові дослідження, розробки, статистичний облік, зв'язок з громадськістю.

Вибір тієї чи іншої форми організації залежить від мети ТНК у країні перебування, від діючих у цій країні законів та умов щодо її діяльності. Вибір форми зарубіжного підрозділу визначається також стратегічними, юридичними і податковими міркуваннями ТНК.

Управління грошовими переказами (міжнародна система управління готівкою) полягає в тому, що ТНК організовує грошові потоки всередині системи таким чином, щоб максимально знизити податки, втрати від незалежної кон'юнктури, значної інфляції, зниження курсу валюти.

Управління потоками готівки передбачає визначення потреб системи ТНК та її підрозділів у грошових коштах, вибір методів централізації грошових коштів та оптимальне використання їх. Глобальне управління готівкою ускладнюється державними обмеженнями на переміщення фінансових коштів, незбігом темпів інфляції та коливаннями валютних курсів.

Самостійна робота

1. Модифікація форм і напрямів вивезення капіталу після Другої світової війни.
2. Світове інвестиційне середовище та його основні елементи..
3. Теоретичні аспекти фінансової діяльності ТНК.
4. Взаємодія ТНК з міжнародними фінансовими інститутами.

Література

1. Козак Д. А. Макроекономічне регулювання фінансовою стійкістю банківських установ / Д. А. Козак // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 12. – С. 215-220.
2. Міжнародна макроекономіка: навч. посібник / Ю. Г. Козак, Ю. М. Пахомов, Н. С. Логвінова та ін.; за ред. Ю. Г. Козака, Ю. М. Пахомова, Н. С. Логвінової. - вид. 3-тє, перероб. та доп. – Київ: Центр учбової літератури, 2012. – 400 с.
3. Міжнародні фінанси: навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів / І. І. Д'яконова, М. І. Макаренко, Ф. О. Журавка, О. М. Сазонець; за ред. М. І. Макаренка, І. І. Д'яконової. – Київ: Центр учбової літератури, 2013. – 548 с.
4. Міжнародні фінанси: навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів / Ю. Г. Козак, Н. С. Логвінова, В. В. Ковалевський та ін.; за ред. Ю. Г. Козака, Н. С. Логвінової, В. В. Ковалевського. - 3-тє вид., перероб. та доп. – Київ: Центр учбової літератури, 2007. – 640 с.
5. Миценко І.В., Стежко Н.В. Міжнародна економіка: навчальний посібник. - Кіровоград: КНТУ. Поліграф – Сервіс. 2013. - 640 с.
6. Меньшикова А. М. Макроекономическое регулирование в условиях глобализации : [світова економіка. Глобалізація. Економічне регулювання] / А. М. Меньшикова // США. Канада: економіка-політика-культура. – 2005. – № 4. – С. 90-96.

Тема 12. Міжнародне оподаткування та офшорні центри світу.

1. Загальні риси та специфіка міжнародного оподаткування.
2. Міжнародне подвійне оподаткування.
3. Офшорні центри. Основні шляхи та методи протидії відмивання «брудних грошей».
4. Офшори та політика і бізнес України.

Глобалізація світогосподарських зв'язків об'єктивно породжує необхідність гармонізації національних податкових систем.

Світове співтовариство знаходиться ще на самому початку формування єдиного світогосподарського простору. Воно ще градуйоване за численними ступенями єдності. Глобальна гармонізація податкової системи тільки починає осмислюватися. У цій важливій справі цікавою є концепція безстороннього оподаткування, запропонована американським економістом Р.Л. Дєрнбергом.

Концепція безстороннього міжнародного оподаткування Р.Л. Дєрнберга допускає встановлення системи таких безсторонніх норм оподаткування, які не змогли були б діяти ні проти, ні на користь якого-небудь виду діяльності. Податкова система, на думку Р.Л. Дєрнберга, повинна залишатися на задньому плані, а рішення про господарську діяльність і інвестування повинні прийматися за принципами, не пов'язаними з оподаткуванням.

Концепція Р.Л. Дєрнберга про безстороннє міжнародне оподаткування містить три основні правила. Перше правило — неупередженість у відношенні експорту капіталу. Податкова система відповідає цьому правилу, якщо на вибір платника податків щодо інвестування у власній країні або за кордоном не впливають питання з оподаткування. Друге правило — неупередженість у відношенні імпорту капіталу. Таке правило вважається виконаним, якщо всі діючі на ринку фірми обкладаються податком за одною ставкою. Третє правило — національна неупередженість. Відповідно до цього правила загальний прибуток з капіталу, який розподіляється між платником податків і бюджетом, повинен бути однаковим, незалежно від того, де був інвестований капітал — у своїй країні чи за кордоном.

Сучасний рівень розвитку світового господарства зберігає такий стан у міжнародному оподаткуванні, коли кожна країна проводить податкову політику з урахуванням своїх національних інтересів.

Міжнародний поділ праці був тим об'єднуючим елементом, який створив систему світового господарства як сукупність взаємопов'язаних міжнародним обміном національних

господарств, що виступають його підсистемами. На цьому рівні цілісності світового господарства актуальною стає гармонізація національних податкових систем, яка допускає:

- координацію податкової політики окремих держав;
- зближення рівнів оподаткування;
- уніфікацію методів визначення податкової бази;
- приведення у відповідність критеріїв надання податкових пільг.

Під час вивчення теми студентам необхідно звернути увагу на сутність таких понять: загальні риси та специфіка міжнародного оподаткування; міжнародне подвійне оподаткування; офшорні центри; основні шляхи та методи протидії відмивання «брудних грошей»; офшори та політика і бізнес України.

Самостійна робота

1. Втеча від податків та ухилення від них економічних агентів.
2. Поняття «брудні гроші», операції пов'язані з ними.
3. Проаналізуйте становлення нормативно – правових основ з питань урегулювання функціонування податкових систем як у промислово-розвинутих країнах, так і країнах із транзитивними економічними системами.
4. Які функції виконують у процесі своєї діяльності групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (ФАТФ)?
5. Визначте роль Ради Європи в боротьбі з відмиванням грошей.
6. Які існують проблеми боротьби з організованою злочинністю і відмиванням „брудних” грошей в офшорних центрах.
7. Назвіть ознаки та існуючі форми міжнародного подвійного оподаткування.
8. Визначте основні напрямки усунення міжнародного подвійного оподаткування.

Література

1. Козак Д. А. Макроекономічне регулювання фінансовою стійкістю банківських установ / Д. А. Козак // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 12. – С. 215-220.
2. Міжнародна макроекономіка: навч. посібник / Ю. Г. Козак, Ю. М. Пахомов, Н. С. Логвінова та ін.; за ред. Ю. Г. Козака, Ю. М. Пахомова, Н. С. Логвінової.- вид. 3-тє, перероб. та доп. – Київ: Центр учбової літератури, 2012. – 400 с.
3. Міжнародні фінанси: навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів / І. І. Д'яконова, М. І. Макаренко, Ф. О. Журавка, О. М. Сазонець; за ред. М. І. Макаренко, І. І. Д'яконової. – Київ: Центр учбової літератури, 2013. – 548 с.
4. Міжнародні фінанси: навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів / Ю. Г. Козак, Н. С. Логвінова, В. В. Ковалевський та ін.; за ред. Ю. Г. Козака, Н. С. Логвінової, В. В. Ковалевського.- 3-тє вид., перероб. та доп. – Київ: Центр учбової літератури, 2007. – 640 с.
5. Миценко І.В., Стежко Н.В. Міжнародна економіка: навчальний посібник. - Кіровоград: КНТУ. Поліграф – Сервіс. 2013. - 640 с.

3. Індивідуально-консультативна робота

Цей вид навчальної роботи передбачає індивідуальну роботу викладача із студентом.

Робота проводиться за графіком індивідуально - консультативної роботи, який передбачено у розкладі навчального процесу кафедри.

Викладачем надається допомога студентам щодо виконання самостійної роботи. Це консультації, пояснення певних положень, рекомендації щодо використання тих чи інших літературних джерел, або додаткового пояснення того чи іншого матеріалу для розуміння його студентом, відповіді викладача на конкретні питання.

Завдяки проведенню індивідуальних занять студенти мають можливість перевірити свої знання, набуті в процесі самостійної роботи (виявити прогалини того чи іншого матеріалу).

Індивідуально-консультативна робота є ефективною формою навчального процесу, яка дозволяє студенту в повній мірі засвоїти програмний матеріал курсу “Міжнародна макроекономіка”, не залишаючи у своїх знаннях “білих плям”.

4. Орієнтовні питання для підготовки до екзамену з дисципліни “Основи міжнародної макроекономіки”

1. Макроекономіка з позиції країни та з позиції країн світу. Характерні риси відкритої і закритої економіки.
2. Економічні агенти: національні економіки, світове господарство, підприємство, уряди, світові рентні відносини.
3. Макроекономічний кругообіг.
4. Сектори економіки.
5. Система національних рахунків.
6. Фундаментальні поняття міжнародної макроекономіки.
7. Система національних рахунків, її основні методологічні принципи.
8. Методика обчислення ВВП за виробничим методом, витратами та за доходами.
9. Чистий внутрішній продукт і національний дохід.
10. Особистий дохід та дохід кінцевого використання.
11. Розрахунок та аналіз ВВП в країнах «золотого мільярду».
12. Розрахунок та аналіз ВВП в Польщі.
13. Розрахунок та аналіз ВВП в Україні.
14. Програмування реального ВВП в короткостроковій та довгостроковій перспективі (різні країни світу).
15. Міжнародні розрахунки та їх організаційні засади.
16. Валютний кліринг.
17. Ризики при міжнародних розрахунках і методи їх мінімізації.
18. Платіжний баланс та стан його рівноваги.
19. Фактори, що впливають на стан платіжного балансу.
20. Процес регулювання платіжного балансу.
21. Еволюція платіжного балансу.
22. Виникнення та розвиток балансів міжнародних розрахунків.
23. Складання платіжного балансу за методикою МВФ.
24. Концепції формування платіжних балансів та балансування сальдо платіжного балансу.
25. Динаміка сальдо міжнародних розрахунків в Україні та її вплив на фінансово-економічний стан країни.
26. Діагностика платіжного балансу в Україні.
27. Діагностика платіжного балансу в Німеччині.
28. Діагностика платіжного балансу в Китаї.
29. Діагностика платіжного балансу в США.
30. Діагностика платіжного балансу в Англії.
31. Криза світової заборгованості.
32. Геополітика світового боргу.
33. Боргові стратегії країн.
34. Показники зовнішнього боргу.
35. Роль міжнародних фінансових організацій у регулюванні зовнішнього боргу.
36. Шляхи реструктуризації боргових зобов'язань.
37. Запровадження стабілізаційної програми МВФ як умова реструктуризації боргу.
38. Сучасна міжнародна практика врегулювання зовнішніх боргів.
39. Фактори впливу на формування зовнішній державний борг (різні країни світу).
40. Світова валютна система та її елементи.
41. Еволюція світової валютної системи. Система золотого стандарту.
42. Поняття та види криз світової валютної системи.
43. Валютні блоки та зони. .
44. Інфляція та валютний курс.

43. Міжнародні рахункові грошові одиниці (МРГО), їх призначення та види.
44. СДР (SDR, Special Drawing Rights спеціальні права запозичення). Євро.
45. Валютні резерви. Стабілізаційні валютні фонди.
46. Система подвійної ціни золота.
47. Ринкова система визначення ціни золота.
48. Перспективи створення регіональної валютної системи.
49. Світовий фінансовий ринок. Особливості функціонування та структура міжнародного фінансового ринку.
50. Учасники міжнародного фінансового ринку.
51. Міжнародні фінансові центри. Стадії розвитку міжнародних фінансових центрів.
52. Основні елементи та умови існування міжнародного фінансового центру
53. Офшорні банківські (фінансові) центри, їх види та основні типи
54. Значення золота у валютній сфері. Ринки золота
55. Міжнародний кредитний ринок та його структура.
56. Міжнародний кредит: поняття, принципи, функції та форми.
57. Ризики в міжнародному кредитуванні.
58. Міжнародний лізинг.
59. Факторинг.
60. Форфейтинг.
61. Сек'юритизація міжнародних кредитів.
62. Україна на міжнародному кредитному ринку.
63. Кредити МВФ для України.
64. Форми регулювання міжнародного кредиту на міжурядовому та наддержавному рівнях.
65. Міжнародна аудиторська перевірка
66. Євроринок. Євровалюта. Ринок євровалют та його специфічні характеристики.
67. Євровалютне кредитування. Синдиковані кредити та процедура організації синдикованої позики.
68. Міжнародний ринок боргових цінних паперів та його інструменти.
69. Ринок деривативів.
70. Види і структура процентних ставок по єврокредитам: прайм-райт, ЛІБОР та інших.
71. Міжнародні інвестиції та перешкоди для іноземних інвестицій.
72. Основні ринки акцій та капіталізація ринку.
73. Фондова біржа та форми її організації.
74. Основні ринки облігацій.
75. Міжнародна диверсифікація портфелів.
76. Оцінювання інвестицій та управління ними
77. Україна на міжнародному ринку цінних паперів.
78. Українська цінова політика в міжнародній торгівлі.
79. Зарубіжні інвестиції в економіку України.
80. ТНК, їх фінанси і фінансова політика
81. Пряме зарубіжне інвестування ТНК та його мотивація
82. Декомпозиція ризику ТНК.
83. Зарубіжні підрозділи ТНК та їх взаємовідносини з головною фірмою.
84. Фінансові зв'язки системи ТНК та управління грошовими переказами.
85. Контроль та регулювання міжнародних грошових операцій, стратегії та механізми підвищення їх ефективності.
86. Модифікація форм і напрямів вивезення капіталу після Другої світової війни.
87. Світове інвестиційне середовище та його основні елементи.
88. Теоретичні аспекти фінансової діяльності ТНК.
89. Взаємодія ТНК з міжнародними фінансовими інститутами.
90. Загальні риси та специфіка міжнародного оподаткування.

91. Міжнародне подвійне оподаткування.
92. Офшорні центри. Основні шляхи та методи протидії відмивання «брудних грошей».
93. Офшори та політика і бізнес України.
94. Втеча від податків та ухилення від них економічних агентів.
95. Поняття «брудні гроші», операції пов'язані з ними.
96. Проаналізуйте становлення нормативно – правових основ з питань урегулювання функціонування податкових систем як у промислово-розвинутих країнах, так і країнах із транзитивними економічними системами.
97. Які функції виконують у процесі своєї діяльності групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (ФАТФ)?
98. Визначте роль Ради Європи в боротьбі з відмиванням грошей.
99. Які існують проблеми боротьби з організованою злочинністю і відмиванням „брудних” грошей в офшорних центрах.
100. Визначте основні напрямки усунення міжнародного подвійного оподаткування.

5. Список рекомендованої літератури до вивчення дисципліни

1. Агапова Т. А., Серегина С. Ф. Макроэкономика: Учебник / Под общей ред. д.э.н., проф. А. В. Сидоровича; МГУ им. М. В. Ломоносова. – 5-е изд., перераб. и доп. – М.: Издательство «Дело и Сервис», 2002. – 448 с.
2. Анисимов А. А. Макроэкономика. Теория, практика, безопасность: учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по экономическим специальностям / А. А. Анисимов, Н. В. Артемьев, О. Б. Тихонова; под ред. Е. Н. Барикаева. – М.: ЮНИТИДАНА, 2010. – 599 с.
3. Антофій Н. М. Міжнародна економіка: навч. посібник / Н. М. Антофій, О. В. Булюк, С. В. Фомішін ; за ред. С. В. Фомішина. – Херсон : Олді-плюс, 2013. – 352 с.
4. Дзюбик С. Д. Основи економічної теорії: навч. посібник / С. Д. Дзюбик, О. С. Ривак. - 3-тє вид., перероб. і допов. – Київ : Знання, 2014. – 423 с.
5. Міжнародна економіка: навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів / Г. Е. Гронтковська, О. І. Ряба, А. М. Венцурик, О. І. Красновська. - Київ : Центр учбової літератури, 2014. - 384 с.
6. Міжнародна економіка: навчальний посібник / С. В. Фомішін, А. В. Рибчук, А. П. Румянцев, П. В. Гудзь. – Львів. : Новий Світ-2000, 2011. – 446 с. 11
7. Міжнародна макроекономіка: навч. посібник / Ю. Г. Козак, Ю. М. Пахомов, Н. С. Логвінова та ін. ; за ред. Ю. Г. Козака, Ю. М. Пахомова, Н. С. Логвінової. - вид. 3-тє, перероб. та доп. – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 400 с.
8. Міжнародний менеджмент: навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. : рек. МОНУ / О. Б. Чернега, В. С. Білозубенко, О. В. Озаріна та ін. ; за ред. О. Б. Чернеги. - 2-ге вид., оновлене і доп. – Львів : Магнолія 2006, 2011. – 592 с.
9. Міжнародні фінанси: навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів / І. І. Д'яконова, М. І. Макаренко, Ф. О. Журавка, О. М. Сазонець ; за ред. М. І. Макаренка, І. І. Д'яконової. – Київ : Центр учбової літератури, 2013. – 548 с.
10. Міжнародні фінанси: навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів / Ю. Г. Козак, Н. С. Логвінова, В. В. Ковалевський та ін. ; за ред. Ю. Г. Козака, Н. С. Логвінової, В. В. Ковалевського. - 3-тє вид., перероб. та доп. – Київ : Центр учбової літератури, 2007. – 640 с.
11. Миценко І.В., Стежко Н.В. Міжнародна економіка: навчальний посібник. - Кіровоград: КНТУ. Поліграф – Сервіс. 2013. - 640 с.
12. Патица Н. І. Міжнародні валютно-кредитні відносини: навч. посібник : рек. МОНУ / Н. І. Патица. – Київ. : Знання, 2012. – 566 с.
13. Семюелсон Пол А., Нордгауз Вільям Д. Макроекономіка / Пер. з англ.. – К. «Основи», 1995. – 544 с.
14. Солонінко К. С. Міжнародна економіка: навчальний посібник / К. С. Солонінко. – Київ : Кондор, 2008. – 382 с.

...

6. Критерії оцінки рівня знань студентів

Контроль знань з курсу дисципліни здійснюється і оцінюється за якістю участі в заняттях та за якістю складання екзамену.

Якість участі у заняттях, згідно плану навчального процесу визначається за умов виконання наступних вимог:

- регулярне відвідування лекційних, практичних занять з курсу дисципліни;
- активна участь у виконанні програм лекційних, семінарських або практичних занять;
- сумлінна підготовка до виступів та активна участь в обговоренні певних тем та проблемних питань на заняттях;
- актуальне та доцільне використання наукової, методичної та спеціальної літератури з курсу дисципліни.

Розподіл балів наведено в таблиці 6.1.

Таблиця 6.1.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ З ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ МІЖНАРОДНОЇ МАКРОЕКОНОМІКИ»

Вид роботи	Кількість	Розподіл балів				Максимальна кількість балів	Достатня кількість балів
		Вірні відповіді, з належним обґрунтуванням, на 80-100% - 2,5 балів	Вірні відповіді на 60-80% - 2 бали	Вірні відповіді на 40-60% - 1,5 балів	Вірні відповіді менш ніж на 40% - 1 бал		
1. Відповіді та доповнення на лекційних заняттях	16 занять протягом семестру	Вірні відповіді, з належним обґрунтуванням, на 80-100% - 2,5 балів	Вірні відповіді на 60-80% - 2 бали	Вірні відповіді на 40-60% - 1,5 балів	Вірні відповіді менш ніж на 40% - 1 бал	16*2,5=40	16*1=16
2. Виконання тестів та контрольних робіт	8 робіт протягом семестру	Вірні відповіді на 80-100% - 5 балів	Вірні відповіді на 60-80% - 4 бали	Вірні відповіді на 40-60% - 3 бали	Вірні відповіді менш ніж на 40% - 2 бали	8*5=40	8*3=24
3. Підготовка рефератів	Не більше 2-х рефератів протягом семестру	Даний вид роботи орієнтований на подальше самонавчання; за кожен підготовлений реферат студенту рекомендується присвоювати 5 балів				2*5=10	2*5=10
4. Виконання індивідуального завдання	1 робота протягом семестру	Вірні відповіді на 80-100% та правильне оформлення, використання мультимедійного матеріалу 10 балів	Виконане належним чином оформлення та вірні відповіді на 60-80% - 7 балів	Виконане належним чином оформлення та вірні відповіді на 40-60% - 5 балів	Виконане належним чином оформлення та вірні відповіді менш ніж на 40% - 3 бали	10	10
ВСЬОГО						100	60

Шкала оцінювання:

A 90-100 балів – A - «відмінно»

B 82-89 – B - «добре»

C 74-81 – C - «добре»

D 64-73 – «задовільно »

E 60-63 – «задовільно »

менше 60 - FX - «не задовільно»

Якщо протягом семестру студент набирає менше 36 балів, він не допускається до здачі екзамену

Зміст

Вступ	4
1. Перелік тем вивчення дисципліни “Основи міжнародної макроекономіки”	6
2. Зміст дисципліни “Основи міжнародної макроекономіки” за темами.....	7
3. Індивідуально-консультативна робота.....	30
4. Орієнтовні питання для підготовки до екзамену з дисципліни “Основи міжнародної макроекономіки”	31
5. Список рекомендованої літератури до вивчення дисципліни.....	34
6. Критерії оцінювання знань студентів	35